

דף קמ"ח

א' רבא אר"נ שכי"מ שא' ידור פלו' בבית אמר רבא בשם רב נחמן, שכיב מרע שאמר זה יאכל פירות דקל זה לא א' כלום ידור פלוני בבית זה, יאכל פלוני פירות דקל זה, לא אמר כלום. עד שיאמר תנו בית זה לפלוני וידור בו, תנו דקל זה לפלוני ויאכל פירותיו. מפני שבדירה אין בה ממש להקנותה, ובפירות דקל אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. וכיון שמתנת בריא אינה קונה בהם אפילו בקנין סודר שהרי 'מילי' לא נקנים אלא אם הקנה לו את החפץ כמו דקל לפירותיו ובית לדור. גם מתנת שכיב מרע נמי לא קנתה. שכל דבר שאינו בבריא אינו בשכיב מרע⁵¹⁷.

א' תנו הלואתי לפלוני הלו' לפלוני' הגמרא שואלת, והרי רבא אמר בשם רב נחמן, שכיב מרע שאמר תנו הלואתי לפלוני הלואתו לפלוני⁵¹⁸, ואפילו שאינה בבריא? אמר רב פפא, יש קנין כזה בבריא. הואיל ויורש יורש את המלוה הזו כאילו שהיא ברשותו. וכיון שחכמים עשו את מתנת שכיב מרע כירושה, וכיון שישנו בירושה ישנו במתנת שכיב מרע⁵¹⁹. רב אחא בנו של רב איקא אמר, שאם שכיב מרע אמר תנו הלואתי לפלוני יתנו את ההלואה לפלוני מפני שהלואה ישנה בבריא כשקונה במעמד שלשתם. וכמה שאמר רב הונא בשם רב שאם אמר מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתם קנה⁵²⁰.

דקל לאחד ופירות לאחד האם שייר הגמרא הסתפקה, בשכיב מרע שאמר דקל לאחד ומקום פירות ופירותיו לאחר, האם שייר את הענפים ונחשב ששייר במתנה לעצמו ואם עמד אינו חוזר⁵²¹. או שאינו שיור וכשנתן את הדקל לראשון נתן את כולו ואין שיור קרקע.

517 שאין שכיב מרע חמור מן הבריא אלא דאמירתו במקום קנין של בריא הוא והיכא דאין קנין מועלת בבריא אמירה בשכיב מרע לא מהניא מידי הלכך אין מועיל עד שיאמר תנו בית זה לפלוני כו'. רשב"ם.

518 שאינו יכול להקנות לחבירו מלוה ע"פ שמלוה להוצאה ניתנה ואין קנין תופס אלא בדבר שהוא בעין. אלא אם הוא מלוה בשטר ושמסר לו את השטר או שהק' במעמד שלשתן. רשב"ם

519 רשב"ם. ואפ' שיכול להקנות באגב קרקע כיון שאינו בבריא בקנין, שלא יכול להקנות בלא דבר אחר עם ההלואה אינו נח' שישנו בבריא. אלא שכמו ששכיב מרע מקנהו בדבורו יוכל בריא להקנותו בקנין חליפין או במכירה, והלואה לא יכול למכור שאינה בעין. ותירצו הואיל ויורש יורשה ומתנת שכיב מרע היא כירושה. והיורש יורש גם את דירת הבית ופירות דקל מפני שיורש גם את הבית ואת הדקל או שקונה במעמד שלשתם. אבל מה שיוכל להקנות אגב קרקע אינו נחשב שישנו בבריא. תוס'.

520 הוא מג' הלכות בלא טעם ותקנו לקנות באמירה במעמד שלשתן מפני שהדבר נהוג בין הסוחרים והחנונים. וכמו כן שכיב מרע מקנה מטבע מאותו הטעם של הלואתי לפלוני. רשב"ם.

521 כמתנת שכיב מרע במקצת. רשב"ם. ונראה לר"י שהספק הוא על מה ששינו לעיל ידור פלוני בבית זה לא אמר כלום משום שהוא דבר שלא בא לעולם. והסתפקו אם אמר דקל לאחד ופירותיו לאחר ושייר את מקום צימוח הפירות. האם אומרים שאינו שיור לכך שהפירות יחשבו דבר שלא בא לעולם, או שנתן לבעל הפירות גם את מקום צימוח הפירות, והפירות אינם דבר שלא בא לעולם שזכה במקום הפירות שבה לעולם. ואת"ל לאחר אינו שיור מה הדין אם שייר לעצמו. האם או' שלא היה עושה את זה שיקנה למקבל מתנה את גוף הדקל ולגבי עצמו הפירות הם דבר שבה לעולם, או שאפילו כאן הפירות הם דבר שלא בא לעולם, שלא שייר את מקום הפירות אפילו לעצמו. ומסיקים שלעצמו הוא שיור שמי ששייר לעצמו משייר בעין יפה. תוס'.

את"ל שלאחר אינו שיור ואם תמצא לומר שכשנתן דקל לאחד ופירות לאחר לעצמו חוץ מפירותיו מהו לא שייר את מקום הפירות, ונתן לו גם את מקום צמוח הפירות ואינו שיור. מה הדין כשאמר שנתן את הדקל חוץ מפירותיו, האם כיון שמתחילה הוא נתן את הדקל בלא הפירות הוא אמר חוץ מפירותיו כדי להשאיר לעצמו את מקום הפירות, ויש שיור קרקע כל שהוא ומתנתו מתנה. אמר רבא בשם רב נחמן, אם תמצא לומר שדקל לאחד ופירותיו לאחר אינו שיור מקום פירות⁵²². אם אמר חוץ לפירותיו שייר מקום הפירות, מפני שלגבי עצמו אדם משייר בעין יפה.

ר' אבא א' אנו שנינו את הספק ואת דברי ר"נ על דברי ר"ל ורבי אבא אמר אמר לרב אשי אנו שנינו את הספק ואת דברי רב נחמן אלו על דברי רבי שמעון בן לקיש. שאמר המוכר בית לחבירו ואמר לו על מנת שדיוטא העליונה שלי דיוטא העליונה שלו⁵²³. והסתפקו בגמרא מה הדין במי שנתן במתנת בריא בית לאחד ודיוטא לאחד, האם הוא שיור או לא. האם יש שיור מקום בחצר להוצאת זיזים לבעל הדיוטא או לא. ואם תמצא לומר בית לאחד ודיוטא לאחד אינו שיור, מה הדין בחוץ לדיוטא. אם לאחרים אין שיור האם לעצמו הוא שיור, כשאמר לו אני מוכר לך בית חוץ מדיוטא העליונה, או שגם לו עצמו אינו שיור⁵²⁴. ואמר רבא בשם רב נחמן אם תמצא לומר בית לאחד ודיוטא לאחד אינו שיור, חוץ מדיוטא הוא שיור. כדברי רב זביד שאמר שאם רצה להוציא בה זיזין מוציא. במה ששנינו⁵²⁵ שאם אמר בסתם בית זה אני מוכר לך לא קנה דיוטא העליונה, וכיון ששייר את הדיוטא כשאמר חוץ שייר את גם מקום הזיזים⁵²⁶.

אר"י ב"מ אר"נ שכי"מ שכ' כל נכסיו אם אמר רב יוסף בר מניומי בשם רב נחמן, שכיב במחלק מת קנו כולם עמד חוזר בכולם מרע שכתב כל נכסיו לאחרים. רואים, אם משעה שהתחיל לחלק היה בדעתו לחלק את כל נכסיו ולא לשייר כלום. אם מת קנו כולם, כדין כל מתנת שכיב מרע שאין צריכה קנין אם מת, ואם עמד חוזר בכולן. ואם בנמלך, שלא היה בדעתו לחלק את כל נכסיו אלא שתק אחר שחילק ולא רצה לחלק עוד, וחוזר ונמלך בעצמו לחלק את כל הנותר. אם מת קנו כולם, ואם עמד אינו חוזר אלא באחרון בלבד, שלא היה במתנה שקיבל שיור⁵²⁷.

522 חוץ מפירותיו הוא שיור שכל לשון מיותר בא לשייר קצת מן המתנה לעצמו מקום באילן. רשב"ם.

523 ומדובר במתנת בריא, וממנה תפשוט לשכיב מרע. והספק לא היה בדקל אלא לגבי דיוטא. רשב"ם.

524 תוס' כתבו שאע"ג שר"ל מדבר בלעצמו מ"מ כיון שמדובר בחוץ הסתפקו מה יאמר ריש לקיש בזה, שבעל מנת פשוט לו ודאי שמשייך אבל בזה יש ספק. תוס'.

525 שנינו במשנה בהמוכר את הבית לא מכר את הגג בזמן שיש לו מעקה גבוה י' טפחים, דהיינו דיוטא. וכשא"ל חוץ בא להוסיף דבר ושייר לו מקום בחצר להוצאת זיזים מן הדיוטא לחצר של הלוקח. רשב"ם.

526 מהרש"ל מוחק את המוקף בסוגריים (הכא נמי כיון דאמר חוץ מפירותיו מקום פירי שייר).

527 אבל הקודמים קנו כמה ששנינו במשנה שייר קרקע כל שהוא ומתנתו מתנה. רשב"ם.

מפני שסתם שכ"מ מדייק לפני שמחלק

שואלת הגמרא, אולי הוא שתק וחשב בין מתנה למתנה לא מפני שנמלך אלא עיין וחשב מה יתן לכל אחד, ומתחילה היה בדעתו לחלק את הכל. ומדוע אם יעמוד מחליו הראשונים קנו? עונה הגמרא, שבסתם שכיב מרע מדייק ומעיין בלבו מה יתן לכל אחד לפני שיבואו לפניו, וכיון ששתק בין זה לזה הוא נמלך.

שכ"מ שכ' כל נכסיו הידועים ועמד אמר רב אחא בר מניומי בשם רב נחמן, שכיב מרע אינו חוזר חוששים שיש לו נכסים שכתב את כל נכסיו הידועים לאחרים ועמד אינו חוזר, מפני שחוששים שמא יש לו נכסים במקום אחרת. ואמר רב חמא, המשנה שאומרת שאם לא שייר קרקע כל שהוא אין מתנתו קיימת, מדברת באומר כל נכסי. כשלא חילק את שדותיו וכרמיו לכל אחד בפני עצמו אלא כתב, אני נותן כל נכסי לפלוני ופלוני. והם נתונים במתנה בכל מקום ואין כאן שיור. מר בר רב אשי אמר, המשנה מדברת כשאנו מוחזקים בו שאין לו עוד נכסים.

האם חזרה במקצת היא הגמרא מסתפקת, שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחד וחזר חזרה בכל בו במקצת ונתן לאחר⁵²⁸. האם היא חזרה בכל הנכסים שנתן לראשון⁵²⁹, או שאינה חזרה אלא במה שנתן לשני והשני קנה. והראשון קנה את הנותר ואם יעמוד מחליו יחזור בשניהם שהרי לא שייר לעצמו כלום. ומביאה הגמרא ראייה ממה ששנינו בברייתא, שכיב מרע שנתן את כולם לראשון ומקצתם לשני, השני קנה⁵³⁰ הראשון לא קנה. ולכאורה מדובר בשמת, ושנינו בברייתא שהראשון לא קנה מפני שחזרה במקצת היא חזרה בכולה? מתרצת הגמרא, לעולם אינה חזרה בכולה, והברייתא מדברת כשעמד מחליו. והשני קנה מפני שבמתנה במקצת אינו יכול לחזור בו, אבל בראשון שניתנו לו כל הנכסים בלא שיור אם עמד חוזר⁵³¹.

וכן מסתבר מהסיפא מקצתן לראשון ומסתבר שמדובר כשעמד ממה ששנינו בסיפא, וכולן לשני ראשון קנה שני לא קנה מקצתן לראשון וכולן לשני, ראשון קנה שני לא קנה. אם מדובר בשעמד מובן שהראשון קנה, מפני שהיה בה שיור ומתנת שכיב מרע במקצת היא מתנה גמורה. והשני לא קנה מפני שלא שייר לעצמו ואם עמד חוזר, כמה ששנינו במשנה לא שייר קרקע כל שהוא אין מתנתו מתנה. אבל אם

528 שהרי יכול לעשות כן כמה שא' בפ' הקודם דייתיקי מבטלת דייתיקי. רשב"ם.

529 שגילה דעתו שמתחרט בראשון ומה שנתן לשני היא מתנה במקצת שיש שיור והיא מתנה והיורשים מוציאים מיד ראשון את כל המותר. רשב"ם.

530 שני קנה מה שנתן לו ממה נפשך בין מת ובין עמד שהרי היא מתנת שכ"מ במקצת והיא מתנה שהרי שייר לעצמו את מותר הנכסים שנתן לראשון שהרי הראשון לא קנה. רשב"ם.

531 ולקמן הק' אם כשעמד שניהם לא יקנו ואפי' שני. שכיון שחזרה במקצת אינה חזרה בכולם אין שיור אצל הגבי שני שהרי לא חזר בו מראשון אלא במה שנתן לשני. ובין שניהם נתן הכל ולא שייר לעצמו כלום. ומכאן פושטים במסקנא שחזרה במקצת היא חזרה בכולה. ובין שמת בין שעמד שני קנה שהרי חזר בו מראשון לגמרי ושייר לעצמו שיור נכסיו שנתן לראשון ומתנה במקצת שמה מתנה. רשב"ם.

מדובר בשמת שניהם יקנו, כדין מתנת שכיב מרע שקונה אחר מיתת כשאין שיעור, ואם עמד חוזר.

רב יימר א' אפשר לפשוט שחזרה במקצת ואמר רב יימר לרב אשי, שגם אם הרישא היא חזרה בכולה גם אם הרישא בשעמד מדברת בשעמד אפשר לפשוט שחזרה במקצת היא חזרה בכולה. אם נאמר שחזרה במקצת היא חזרה השני קנה שיש שיעור נכסים לשכיב מרע שחוזר בו ממה שנתנו לראשון, והראשון לא קנה. אבל אם חזרה במקצת אינה חזרה בכולה יהיה כמחלק, ומה שלא נתן לשני נשאר ביד הראשון ושניהם לא יקנו. שהרי נתן את כל הנכסים לשניהם יחד ולא שייר לעצמו קרקע כל שהוא.

והלכה שחזרה במקצת והלכה שחזרה היא חזרה בכולה. ברישא מדובר בין שמת בין שעמד, שני קנה שהרי חזר בו מהראשון ויש שיעור רב, והראשון לא קנה שהרי חזר בו ואפילו את מת הראשון לא יקנה⁵³². בסיפא מדובר כשעמד. ולכן הראשון קנה שהיא מתנה במקצת ויש שיעור. ה שני לא קנה שלא היה במתנתו שיעור. אבל אם מדובר בשמת שניהם יקנו.

הספק אם שכי"מ שהקדיש כל נכסיו הגמרא הסתפקה האם שכיב מרע שהקדיש את כל ועמד חוזר או לא

האם הקדש חמור ממתנת הדיוט מפני שאומרים שלגבי הקדש גמר בלבו והקדיש הכל בלב שלם בין אם יחיה ובין אם ימות. או שלגבי עצמו לא גמר בלבו להקדיש אם יעמוד מחליו. ואם תמצא לומר שלגבי הקדש הכל מוקדש ואפילו אם עמד מה הדין כשהפקיר את כל נכסיו. האם אומרים שכיון שהפקיר לעניים כעשירים גמר בלבו ומקנה בכל מקרה⁵³³. או שלגבי עצמו לא גמר בדעתו להקנותו אם יעמוד מחליו. ואם תמצא לומר לגבי הפקר שאינו חושש בממון זה הואיל והפקירו ולא דקדק לחלקו לאוהביו. מה הדין אם חילק את כל נכסיו לעניים. האם כיון שהוא נתן צדקה ודאי גמר בדעתו להקנות בכל מקרה⁵³⁴. או שלגבי עצמו לא גמר בדעתו להקנותו אם יעמוד מחליו. ונשארה הגמרא בתיקון.

532 קי"ל דייתיקי מבט' דייתיקי בין חזר בו מראשון ונתן לשני או שחזר ומעכב לו ולירשיו. רשב"ם.

533 האם נאמר שכוונתו לשמים והקנה לגמרי לכל מי שיבוא ויזכה או לא א"נ כיון דהפקיר ממנו הוציא מדעתו לגמרי ואינו חפץ בחזרתו שאינו רוצה ליהנות עוד ממנו. רשב"ם.

534 חילק נכסיו לעניים מהו האם נאמר שיד עניים כיד הקדש ואם עמד אינו חוזר או לא. רשב"ם.